

ВІЗИТ-ЦЕНТР ЗАПОВІДНОГО ОБ'ЄКТА ЯК ОСЕРЕДОК ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВІДВІДУВАЧІВ

Лебідь С. Г., Сербулова Н. А.

Чорноморський державний університет імені Петра Могили

Організація мережі екологічних маршрутів як один з основних напрямів еколого-просвітницької діяльності заповідників, національних і регіональних ландшафтних парків, нерозривно пов'язана зі створенням візит-центрів, які представляють собою місце, де відвідувачі отримують інформацію про природний заповідний фонд (ПЗФ) області, про даний заповідний об'єкт, а також супутні рекреаційні послуги.

Візит-центр повинен виконувати низку функцій (ознайомчу, просвітницьку, навчальну), вирішувати цілий спектр завдань. На першому місці, звичайно, це – організація інформаційних потоків (постійні і змінні виставки, розповсюдження буклетів і брошур, відео- та мультимедіа продукції тощо), які покликані забезпечити гостям незабутню зустріч з природою, історією та культурною спадщиною території.

Більша частина відвідувачів території, що охороняється, приїжджають з туристичними цілями. Тому інформація, що надається у центрі повинна, як мінімум, включати відомості про туристичні визначні пам'ятки, об'єкти туристської інфраструктури, можливості розміщення та харчування, а також про всі послуги в сфері туризму, які є на конкретній заповідній території. Візит-центр, при цьому, може сам пропонувати туристам певний пакет (набір) послуг, наприклад, екскурсії в супроводі гіда, прокат велосипедів і туристичного інвентарю, продаж екологічно чистої продукції, виробленої місцевими жителями.

Вся інформація, а також послуги, що надаються центром, покликані сприяти розвитку екологічного туризму на території ПЗФ і економічному розвитку регіону в цілому, а сам центр має бути інтегрований у регіональну мережу організацій з екотуризму.

Наступним найважливішим завданням центру є організація роботи екологічної просвіти. Це пов'язано зі специфікою ПЗФ, як природоохоронної, науково-дослідної та еколого-просвітницької установи. Дана робота ведеться за допомогою проведення бесід на природоохоронну тематику; екскурсій екологічної спрямованості, як по експозиціях центру, так і по екостежках, розташованих на прилеглий до нього територіях; конкурсів та виставок дитячої творчості і т.д. Все це покликане сприяти вихованню почуття відповідальності та патріотизму, підвищення загального культурного рівня відвідувачів заповід-

них територій і рівня їх екологічної культури. Нарешті, центр для відвідувачів, на відміну від традиційного музею природи, повинен представляти собою ще й соціальний інститут – місце зустрічей і спілкування, проведення дозвілля і навіть психологічної реабілітації. Для цього тут можуть бути кафе, бібліотека, дитяча кімната, ігровий майданчик тощо.

У відповідності з перерахованими вище завданнями структура візит-центру для відвідувачів включає не тільки будинок, але і різні об'єкти, розташовані на прилеглий до нього території. Цілком зрозуміло, що залежно від умов конкретної заповідної території не всі перераховані нижче складові можуть мати місце.

В ідеалі в будівлі візит-центру можуть бути розміщені:

- постійні експозиції (якщо візит-центр створюється на базі музею природи, його експозиції, доповнені новими експонатами, можуть лягти в основу як постійної експозиції візит-центру, так і його змінних тематичних виставок);
- змінні тематичні виставки;
- кімната екологічної освіти дітей;
- кімната або простір для відпочинку;
- кінозал, конференц-зал;
- інформаційна стійка для відвідувачів;
- сувенірний кіоск;
- кафе;
- гардероб;
- туалети;
- кабінет для співробітників візит-центру;
- бібліотека;
- сховище експонатів.

Об'єкти, розміщені поза будівлею візит-центру:

- стоянка для автотранспорту (зарубіжні візит-центри, як правило, обладнані ще і стоянками для автотранспорту інвалідів, в'їзними пристосуваннями і колясками для цієї категорії відвідувачів);
- інформаційні стенди на території візит-центру (з привітанням – при в'їзді, із запрошенням відвідати екостежки – при вході на стежку);
- флагштоки екостежок в околицях візит-центру;
- експозиція під відкритим небом (мінералогічна, ботанічна, історико-етнографічна і т.д.);
- вольєри з тваринами;

- дитячий ігровий майданчик (тут важливо дати можливість дітям не тільки порухатися, але і дізнатися щось нове, отримати якийсь унікальний досвід, наприклад, пострибати на стрибкової доріжці і порівняти довжину свого стрибка зі стрибком тварин – бажано, що мешкають в даній місцевості);
- оригінальна альтанка або майданчик для відпочинку відвідувачів, кафе, туалети.

На теперішній час у світі існують декілька концептуальних рішень створення візит – центрів, які в залежності від інформаційних функцій прийнято поділяти на туристичні (різновид візит-центрів, покликаний задовольняти потреби тих відвідувачів ПЗФ, які приїжджають сюди з туристичними цілями), еколого-просвітницькі (візит-центри, які організують роботу з екологічного просвітництва місцевого населення та відвідувачів, проводять уроки та бесіди, гурткові заняття тощо), або пізнавально – розважальні центри. Проте, не зважаючи на різну спрямованість діяльності та змістове наповнення, сучасний візит – центр заповідного об'єкту має виконувати стратегічну мету формування екологічної культури населення з гармонійним розвитку всіх її компонентів: інформаційного, ціннісного, діяльнісного.